

10 = 159 86 30

lu - 9399

Gozdarski inštitut Slovenije
Odd. za gozdno tehniko in ekonomiko
mag. Mitja Piškur, dr. Mirko Medved

Ljubljana, 11.11.2005

Zadeva: **PREDLOG SPREMLJAVE STRUKTURE IN VREDNOSTI GOZDNIH
LESNIH SORTIMENTOV (GLS)**

Sklic: Dopolnilno Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, štev.: 322-04-14/2005/2

Izhodišča

Dopolnilni MKGP štev. 322-04-14/2005/2 in sklep pod točko K5 5. seje Sosveta za statistiko kmetijstva, gozdarstva in ribištva obravnava: potrebo po spremembah in dopolnitvah statističnega spremljanja proizvodnje in vrednosti gozdnih lesnih sortimentov (v nadaljevanju GLS). Verodostojno in strokovno spremljanje statističnih podatkov o GLS ne zajema samo spremljanja odkupnih cen po (predlaganih) združenih kategorijah GLS. Z vidika državnih potreb, poročanja mednarodnim institucijam (FAO, MCFPE, EUROSTAT, poročanje v okviru Kjoto protokola) in potreb drugih uporabnikov v Sloveniji, bi bilo smiselno kritično ovrednotiti dosednji način zbiranja podatkov o GLS, še bolj pa način prikazovanja agregiranih podatkov (npr. v Statističnem letopisu Slovenije) ter predlagati spremembe.

Kritično ovrednotenje dosedanjega spremljanja stanja na področju GLS v Sloveniji zajema naslednja področja:

- Definicije in razvrstitev kategorij GLS (poglavje 1)
- Viri podatkov – ustreznost, jasnost, preglednost in pomanjkljivosti (poglavje 2)
- Način prikaza agregiranih podatkov v publikacijah Statističnega urada RS (v nadaljevanju SURS)

GOZDARSKA KNJILNICA

K E

534

22005000287

UNIVERZA V LJUBLJANI · GIS

COBISS

1 Definicije in delitev GLS v združene kategorije sortimentov ter način prikaza agregiranih podatkov v publikacijah Statističnega urada RS

1.1 Stanje

Trenutna razvrstitev GLS in definicije so nejasne in v mnogih primerih napačne in/ali zavajajoče z vidika definicij. V osnovi temeljijo na definicijah in podrobni strukturi GLS, ki se je zajemala pred letom 1994 (npr. Statistični letopis SRS 1982).

1.1.1 Stanje pred letom 1994

Pred letom 1994 se je posek lesa po namenu rabe delil v tehnični les in drva (tabela 10-7 v Statističnem letopisu SRS 1982). Tržna proizvodnja (kasneje prodaja; npr. Statistični letopis RS 1990, 1994) gozdnih sortimentov je bila podana v zelo razčlenjeni obliki po posameznih GLS (neto količine), ki so bili sumarno združeni v kategorije industrijski les, tehnični les za neposredno uporabo ter drva in lesno oglje.

Definiciji tehničnega lesa in drv sta bili naslednji:

- “Tehnični les je les, ki je zaradi ugodnih fizičnih ali kemijskih lastnosti namenjen za tehnično in industrijsko porabo (hlodovina za žago, furnir za luščenje, celulozni les, taninski les, les za suho destilacijo, jamski les, železniški pragovi, drogovi za elektrovođe in TT in podobno.”
- “Drva so les, ki se uporablja neposredno za kurjavo ali kuhanje oglja.”

Navedeni definiciji nista najbolj pravilni, saj se pri tehničnem lesu mešajo GLS in proizvodi (furnir je proizvod, ki nastane z rezanjem ali luščenjem hlodov; železniški pragovi so izdelek iz okroglega lesa, ne pa sortiment).

Uvoz in izvoz se je tudi v preteklosti delil le na hlode, celulozni les, tehnični les in drva. Tudi ta delitev je neustrezna, ker po definiciji tehnični les zajema hlode in les za celulozo.

1.1.2 Današnje stanje

Predpostavljamo, da so definicije tehničnega lesa, in drv ostale enake kot v preteklosti. Z vidika preglednosti in razumljivosti v novejših statističnih letopisih ni poudarjeno, da se posek po vrstah drevja (tabela 17.6) nanaša na bruto količine, proizvodnja GLS (tabela 17.9) pa na neto količine. Zanimivo je, da se proizvodnja GLS, ločeno za iglavce in listavce (tabela 17.9), deli na:

- hlode,
- les za celulozo,
- drug tehnični les,
- drva.

V nobenem statističnem letopisu po letu 1994 niso pojasnjene definicije uporabljenih kategorij GLS.

Pri izvozu in uvozu GLS (tabela 17.10, Statistični letopisi RS po letu 1994) se GLS delijo v:

- hlode,
- iveri, les za celulozo,
- drogove, tehnični les,
- drva.

Delitev je neustrezna zaradi prekrivanja terminov tehnični les s hlodi, drogovi in lesom za celulozo. Iveri niso GLS, zato je raba tega izraza popolnoma neustrezna. Razlog za umestitev iveri pod GLS je verjetno posledica (nepravilnega) privzemanja podatkov Carinske uprave republike Slovenije (v nadaljevanju CURS) po tarifnih številkah 4401 21 00 in 4401 22 00 (iveri, sekanci in podobno).

Izraz drva ne ustreza novim razmeram v gozdarstvu in trgovini z GLS. V preteklosti je bil smislen zaradi izdelave in prodaje drv, enote pa izražene v prostorninskih metrih (dolžine en meter). Boljši izraz bi bil les za gorivo, ki je splošen izraz za les, ki se bo porabil kot kurivo (po razžaganju na ustrezne dimenzije ali predeleavi v druge oblike kuriva).

V Statističnih letopisih RS, v tabeli 16.24 (Količine pomembnejših odkupljenih kmetijskih pridelkov) in v tabeli 16.26 (Povprečne odkupne cene pomembnejših kmetijskih pridelkov), se odkupljeni GLS delijo v naslednje združene kategorije GLS:

- drva,
- tehnični les,
- celulozni les.

Tudi v tej tabeli je delitev neustrezna, ker tehnični les zajema (po starih definicijah) tudi celulozni les. Neroden je tudi angleški prevod termina tehnični les (pitprops and logs – jamski les in hlodi). Celulozni les je sicer pravilno preveden (pulpwood), vendar nikjer ni pojasnjeno, da celulozni les zajema (oziroma bi moral zajeti) tudi les za iverne in vlaknene plošče.

Zanimivo je, da v mesečnih Statističnih informacijah (npr. št. 55/2005 in št. 17/2005) v tabeli 3 (Količina pomembnejših odkupljenih kmetijskih pridelkov) kategorija celuloznega lesa ni prisotna.

1.2 Predlog novih definicij

Z vidika poročanja EUROSTAT-u in primerljivosti z drugimi državami je smiselno privzeti definicije in delitev združenih razredov GLS glede na definicije v JOINT FOREST SECTOR QUESTIONNAIRE (v nadaljevanju JFSQ) (leto 2005). Relevantne definicije in delitev so v nadaljevanju (droben tisk) podani glede na JFSQ in z upoštevanjem tehnične specifikacije prCEN/TS 14588 (Trdna biogoriva – terminologija, definicije in opisi). Nekateri smiselni prevodi so poudarjeni z ozadjem.

Products / Proizvodi

The names of individual forest products and product aggregates are listed below in the order in which they occur in the tables later on. Separate definitions are not provided for coniferous (C) and non-coniferous (NC) components where the general definition given above applies. Unless indicated otherwise, each forest product category includes both coniferous and non-coniferous components.

1. **ROUNDWOOD / OKROGEL LES**

1.C *Coniferous / Iglavci*

1.NC *Non-Coniferous / Listavci*

All roundwood felled or otherwise harvested and removed. It comprises all wood obtained from removals, i.e. the quantities removed from forests and from trees outside the forest, including wood recovered from natural, felling and logging losses during the period, calendar year or forest year. **It includes** all wood removed with or without bark, including wood removed in its round form, or split, roughly squared or in other form (e.g. branches, roots, stumps and burls (where these are harvested) and wood that is roughly shaped or pointed. **It is an aggregate comprising** wood fuel, including wood for charcoal and industrial roundwood (wood in the rough). **It is reported** in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark).

1.1 **WOOD FUEL (INCLUDING WOOD FOR CHARCOAL) / Les za energetska rabo**

Opomba:

Definicija drv po tehnični specifikaciji prCEN/TS 14588:

Drva so les, ki je razžagan in po potrebi cepljen z namenom energetske izrabe v napravah kot so peči, kamiri ali kotli za centralno ogrevanje individualnih hiš oz. stanovanj (drva imajo praviloma določeno dolžino: od 150 do 1000 mm).

1.1.C *Coniferous / Iglavci*

1.1.NC *Non-Coniferous / Listavci*

Roundwood that will be used as fuel for purposes such as cooking, heating or power production. **It includes** wood harvested from main stems, branches and other parts of trees (where these are harvested for fuel) and wood that will be used for charcoal production (e.g. in pit kilns and portable ovens). The volume of roundwood used in charcoal production is estimated by using a factor of 5.0 to convert from the weight (mt) of charcoal produced to the solid volume (m³) of roundwood used in production. It also includes wood chips to be used for fuel that are made directly (i.e. in the forest) from roundwood. **It excludes** wood charcoal. **It is reported** in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark).

1.2 INDUSTRIAL ROUNDWOOD (WOOD IN THE ROUGH) / Okrogel industrijski les

1.2.C Coniferous / Iglavci

1.2.NC Non-Coniferous / Listavci

All roundwood except wood fuel. **It is reported in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark). It excludes:** telephone poles.

1.2.1 SAWLOGS AND VENEER LOGS / Hlodi za žago in furnir

1.2.1.C Coniferous / Iglavci

1.2.1.NC Non-Coniferous / Listavci

Roundwood that will be sawn (or chipped) lengthways for the manufacture of sawnwood or railway sleepers (ties) or used for the production of veneer (mainly by peeling or slicing). **It includes** roundwood (whether or not it is roughly squared) that will be used for these purposes; shingle bolts and stave bolts; match billets and other special types of roundwood (e.g. burls and roots, etc.) used for veneer production. **It is reported in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark).**

1.2.2 PULPWOOD, ROUND AND SPLIT / Les za celulozo in plošče

1.2.2.C Coniferous / Iglavci

1.2.2.NC Non-Coniferous / Listavci

Roundwood that will be used for the production of pulp, particleboard or fibreboard. **It includes:** roundwood (with or without bark) that will be used for these purposes in its round form or as splitwood or wood chips made directly (i.e. in the forest) from roundwood. **It is reported in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark).**

1.2.3 OTHER INDUSTRIAL ROUNDWOOD / Drug okrogel industrijski les

1.2.3.C Coniferous / Iglavci

1.2.3.NC Non-Coniferous / Listavci

Industrial roundwood (wood in the rough) other than sawlogs, veneer logs and/or pulpwood. **It includes** roundwood that will be used for poles, piling, posts, fencing, pitprops tanning, distillation and match blocks, etc. **It is reported in cubic metres solid volume underbark (i.e. excluding bark).**

Okrogel industrijski les, ki ne spada v hlode za žago in furnir ter les za celulozo in plošče. Zajema okrogel les, ki bo uporabljen za drogove, pilote, stebre, ograje, jamske opornike ("jamski les"), za pridobivanje tanina, destilacijo in vžigalice.

1.3 Predlog nove delitve GLS po združenih kategorijah

Predlog nove delitve je predstavljen v preglednici 1. Predlog smiselno zaokrožuje nove definicije, zahteve MKGP in povečuje podrobnost glede na trenutno delitev, poročanje in predstavljanje podatkov o GLS.

Preglednica 1 Predlog razvrščanja GLS

		Enota mere	Konverzijski faktor
1 Okrogel les (= 1.1 + 1.2)	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
1.1 Okrogel industrijski les (= 1.1.1 + 1.1.2 + 1.1.3)	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
1.1.1 Hlodi za žago in furnir (= 1.1.1.1 + 1.1.1.2)	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
1.1.1.1 Hlodi za furnir	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
	Hrast	m ³	-
	Bukev	m ³	-
	Javor, jesen, češnja	m ³	-
	Ostali listavci	m ³	-
		m ³	-
1.1.1.2 Hlodi za žago	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
	Hrast	m ³	-
	Bukev	m ³	-
	Javor, jesen, češnja	m ³	-
	Ostali listavci	m ³	-
		m ³	-
1.1.2 Les za celulozo in plošče	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
1.1.3 Drug okrogel industrijski les	Skupaj	m ³	-
	Iglavci	m ³	-
	Listavci	m ³	-
1.2. Les za energetske rabo	Skupaj	m ³	1 prm = 0,65 m ³
	Iglavci	m ³	1 prm = 0,65 m ³
	Listavci	m ³	1 prm = 0,65 m ³

2 Viri podatkov – ustreznost, jasnost, preglednost in pomankljivosti

Področje GLS v Statističnih letopisih zajemajo tabele 17.9, 17.10, 16.24 in 16.26.

2.1 Stanje

Proizvodnja gozdnih sortimentov (tabela 17.9) temelji na podatkih Zavoda za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS), ki posreduje podatke o količini odkazanega drevja. Na podlagi zadnjih študij je skupni posek verjetno podcenjen za cca. 20-30 %, predvsem zaradi večjega poseka od uradnega v zasebnih gozdovih (npr. Veselič 2004). To dokazujejo tudi podatki Popisa kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2003, kjer je na približno polovici površine zasebnih gozdov dosežen uradni posek v vseh zasebnih gozdovih (Medved in sod. 2005).

Struktura GLS je v preteklosti temeljila predvsem na podatkih SKZG, v zadnjem letu (za l. 2004) so bili smiselno uporabljeni tudi podatki iz Popisa kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2003. Struktura GLS v zasebnih gozdovih, ki niso zajeti v kategoriji kmetijskih gospodarstev, ostaja neznanka.

Izvoz in uvoz gozdnih sortimentov (tabela 17.10) temelji na podatkih Carinske uprave RS (v nadaljevanju CURS). Pretvorba kilogramov v m^3 se izvaja na Statističnem uradu RS. Delitev GLS, razvrščanje GLS v združene kategorije ter pretvorba teže (kg) v volumen (m^3) je neustrezna in napačna. Delitev je neustrezna zaradi že pri čefinicijah omenjenih problemov. Pretvorbeni faktorji so napačni, ker ne upoštevajo, da se uvažata in izvažata svež les. Po pregledu detajlnih podatkov CURS-a (uvoz in izvoz po 9 mestni klasifikaciji v kg in m^3) so pri listavcih količine precenjene za cca. 30 %. V JFSQ (Joint Forest Sector Questionnaire) je vedno uporabljen faktor pretvorbe $0,675 \text{ ton}/m^3$, realni faktorji pa se pri listavcih gibljejo okrog $1,00 \text{ t}/m^3$, pri iglavcih pa bi moral faktor znašati okrog $0,85 \text{ t}/m^3$.

V Statističnem letopisu je napačno že osnovno razvrščanje količin uvoza in izvoza glede na carinsko nomenklaturu. V JFSQ je zajemanje podatkov pravilno, neustrezna je le pretvorba v m^3 . Zanimivo je, da sta poročanje EUROSTAT-u in prikaz v Statističnem letopisu neuskklajena. V Statističnem letopisu za leto 2003 je v tabeli 17.10 navedeno, da se je v Slovenijo uvozilo 599.000 m^3 GLS, izvozilo pa 413.000 m^3 GLS. Bolj ustrezni podatki o uvozu in izvozu bi bili naslednji: uvoz je na podlagi podatkov CURS znašal 408.000 m^3 , oz. (384.000 m^3 - preračun na podlagi gostot svežega lesa, vir: Holzatlas), izvoz na podlagi CURS pa 344.000 m^3 (285.000 m^3 - preračun na podlagi gostot).

2.2 Predlog prihodnjega spremljanja količin in strukture GLS

Z vidika podcenjenosti količin poseka bi bilo smiselno dobiti s strani ZGS realne podatke o poseku – evidentiranem (odkazilo) in neevidentiranem (posek glede na podatke iz vzorčnih ploskev). Z vidika strukture bi bilo potrebno opraviti statistična raziskovanja v zasebnih gozdovih, ki niso zajeti znotraj popisa kmetijskih gospodarstev, in pridobiti okvirne ocene strukture GLS.

2.3 Predlog prikaza količin uvoza in izvoza okroglega lesa

Predlagana oblika poročanja v Statističnem letopisu bi imela naslednjo zgradbo kategorij združenih GLS (enako za uvoz in izvoz):

- Hlodi za žago in furnir
- Les za celulozo in plošče ter drug okrogel industrijski les
- Les za gorivo

Podatki bi temeljili na uradnih podatkih CURS (kg in m³). Razvrščanje v združene kategorije GLS bi temeljilo na 9-mestni carinski nomenklaturi (kot npr. v JFSQ).

JFSQ uporablja metodologije uveljavljeno mednarodno metodologijo razvrščanja GLS, ki je v uporabi za evidence izvoz/uvoz.

3 Usmeritve pri prilagajanju zajemanja podatkov za potrebe MKGP v zvezi z dopisom števil: 322-04-14/2005/2

Predlagana delitev MKGP ohranja pretekli način delitve GLS v združene razrede, hkrati pa razširja kategorijo hlodi glede na drevesne vrste. Predlagamo, da se potrebe po podatkih, ki jih zahteva MKGP, umestijo v celovito prenovno načina zajemanja podatkov in prilagodijo mednarodnim definicijam.

Definicije in razvrstitev kategorij GLS

Smiselno se uporabijo mednarodno sprejete definicije združenih kategorij GLS (JFSQ), ki so podane na straneh 4 in 5.

Delitev GLS

Predlog mesečne spremljave odkupa GLS bi se po predlogu lahko smiselno navezoval na novo delitev GLS, ki je predstavljena v preglednici na strani 6.

Mesečno poročilo podjetij o odkupu lesa

Popisnemu listu je nujno potrebno dodati in vsakokrat pošiljati tudi definicije izrazov v tabeli. Tabela naj temelji na definicijah in delitvi GLS, ki bodo skladne z JFSQ. Oblika tabele se lahko smiselno razširi glede na potrebe in racionalnost zbiranja podatkov glede na delitev, ki je podana v preglednici na strani 6.

GOZDARSKA KNJIZNICA

GIS K E

534

GIS BF - GOZD

22005000287

COBISS ◻